

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה לחינוך
החוג לחינוך בשיתוף החוג לפסיכולוגיה - תשע"ט -2019

שם הקורס : **פסיכופתולוגיה א+ב** : התפתחות תקינה ושאינה תקינה ופתולוגיות
מס' קורס : **סמ' א' 12900202 סמ' ב' 12920212**
שם המרצה : **ד"ר חגית סבטו**
דואר אלקטרוני : **sabatoh@post.bgu.ac.il**
שעות קבלה : ימי שני, 14-15, בתיאום מראש.

תיאור הקורס ויעדי ההוראה:

הקורס יקנה לסטודנט רקע תיאורטי וידע הנוגע לשלבי התפתחות תקינה ושאינה תקינה, החל מהגיל הרך ועד לבגרות, בתחום הרגשי, הקוגניטיבי, החברתי והמוטורי. בהבנת ההתנהגות הפתולוגית יושם דגש על הפרעות מרכזיות בתקופת הילדות וההתבגרות, תוך הבנה של גורמי הסיכון אל מול מוקדי חוסן.
הקורס ישלב בין מבט תיאורטי לבין הידע הנדרש לפסיכולוג החינוכי בשטח- האטיולוגיה והדיאגנוסטיקה לכל הפרעה, הערכה רב מימדית של תפקוד והתנהגות וכן כיוונים להתערבות הכוללים התייחסות לפרט כמו גם הדרכת הצוות החינוכי. בהתאם למבנה זה יכלול הקורס מרכיב פרונטלי יחד עם דיונים ועבודה סביב תיאורי מקרה.

נושאי לימוד:

סמסטר א

מבוא – מושגי יסוד וסוגיות מרכזיות באיתור ואיבחון פסיכופתולוגיה בילדות
התפתחות בגיל הרך ובגיל הגן- מימדים להערכה:
גורמים ביולוגיים וסביבתיים ומקומם בהתפתחות תקינה ופתולוגית
אבני דרך בהתפתחות מוטורית ושפתית
התקשרות, מזג, ויסות ומיומנויות חברתיות בגיל הרך
הפרעות בגיל הרך : שינה, אכילה, התקשרות
לקות תקשורת- הספקטרום האוטיסטי : המשגה, איתור ואבחנה מבדלת
הפרעות חרדה : סיווג, אטיולוגיה ודרכי התערבות
הפרעות מצב רוח : דיכאון והפרעה בי-פולרית בילדות

סמסטר ב

הפרעות אכילה : אטיולוגיה וטיפול
הפרעות קשב : איתור וטיפול, בדגש על התערבות במערכת
בעיות התנהגות : אטיולוגיה, קומורבידיות, ודרכי התמודדות בתוך המסגרת החינוכית
מיניות : התפתחות מיניות בריאה מול פתולוגית, מבט החל מהגיל הרך ועד לבגרות (בדגש על התבגרות)
איתור וזיהוי דפוסים היכולים להעיד על חריגות. מתווה להתערבות ראשונית ברמת פרט ומערכת

דרישות והרכב ציון הקורס

נוכחות 80% חובה

קריאת חובה והכנה לכל מפגש- תינתן הנחיה בכל שיעור

השתתפות פעילה במפגשים והצגת מקרה- 30% מהציון

עבודת אמצע- 35% מהציון

עבודה מסכמת – 35% מהציון

קריאת חובה:

פסיכופתולוגיה התפתחותית- גישות ומושגי יסוד

Angold, A., & Jane Costello, E. (2009). Nosology and measurement in child and adolescent psychiatry. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(1-2), 9-15.

התפתחות בגיל הרך

De Pauw, S. S., & Mervielde, I. (2010). Temperament, personality and developmental psychopathology: A review based on the conceptual dimensions underlying childhood traits. *Child Psychiatry & Human Development*, 41(3), 313-329.

Zeanah, C. H., & Gleason, M. M. (2015). Annual Research Review: Attachment disorders in early childhood—clinical presentation, causes, correlates, and treatment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(3), 207-222

הפרעות מצב רוח

Klein, D. N., Torpey, D. C., Bufferd, S. J., & Dyson, M. W. (2008). Depressive Disorders. In: T. P. Beauchaine,., & S. P. Hinshaw (Eds.), *Child and Adolescent Psychopathology*, pp. 447-476. New Jersey: Wiley & Sons.

McClellan, J., Kowatch, R., Findling, R. L., et al. (2006). Practice parameter for the assessment and treatment of children and adolescents with bipolar disorder. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 46(1), 107-125

אובדנות ופגיעה עצמית

Miller, D. N., & Eckert, T. L. (2009). Youth suicidal behavior: An introduction and overview. *School Psychology Review*, 38(2), 153.

הפרעות חרדה

Thirlwall, K., Cooper, P. J., Karalus, J., Voysey, M., Willetts, L., & Creswell, C. (2013). Treatment of child anxiety disorders via guided parent-delivered cognitive-behavioural therapy: randomised controlled trial. *The British Journal of Psychiatry*, 203(6), 436-444.

Kashdan, T. B., & Herbert, J. D. (2001). Social anxiety disorder in childhood and adolescence: Current status and future directions. *Clinical and Family Psychology Review*, 4(1), 37-61

Weems, C., & Silverman, W. (2008). Anxiety Disorders. In: T. P. Beauchaine,., & S. P. Hinshaw (Eds.), *Child and Adolescent Psychopathology* New Jersey: Wiley & Sons. pp.447-476.

Boileau, B. (2011). A review of obsessive-compulsive disorder in children and adolescents. *Dialogues in clinical neuroscience*, 13(4), 401.

ניבורן, מ', רווח, ד', מרום, צ' (2012). איך לא להיעלם? איך לא להיאלם? טיפול קוגניטיבי התנהגותי בחרדה חברתית. *שיחות*, כ"ו, 2, עמ' 145-152

קוניצ'קי, א. (2011). פוביות. בתוך: נ. מור, י. מאירס, צ. מרום, א. גלבו-שכטמן. *טיפול קוגניטיבי התנהגותי בילדים – עקרונות טיפוליים* (ע"מ 53-68). הוצאת דיונון.

הפרעת קשב

Barkley, R. A. (2007). Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder. In: D. A. Wolfe, & E. J. Mash. (Eds). *Behavioral and Emotional Disorders of Adolescents: Nature, Assessment, and Treatment* New York: The Guilford Press. pp. 91-152.

Chronis AM, Jones HA, Raggi VL (2006). Evidenced based treatments for children and adolescents with attention-deficit hyperactivity disorder. *Clinical psychology review*, 26, 486-502

הפרעות אכילה

Nicholson, J., & Nicholls, D. (2011). Clinical and diagnostic characteristics of eating disorders in children and adolescents. In: Y. Latzer, J. Merrick, & D. Stein, (Eds.). *Understanding Eating Disorders*. pp.43-57 . Nova Sciences Publishers

בעיות התנהגות

Lahey, B. B. (2008). Oppositional defiant disorder, conduct disorder and juvenile delinquency. In: T. P. Beauchaine,., & S. P. Hinshaw (Eds.), *Child and Adolescent Psychopathology*. New Jersey: Wiley & Sons. pp.335-369.

Frick, P. J., Ray, J. V., Thornton, L. C., & Kahn, R. E. (2014). Annual Research Review: A developmental psychopathology approach to understanding callous-unemotional traits in children and adolescents with serious conduct problems. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 55(6), 532-548

לקויות תקשורת- הספקטרום האוטיסטי

Brukner-Wertman, Y., Laor, N., & Golan, O. (2016). Social (pragmatic) communication disorder and its relation to the autism spectrum: Dilemmas arising from the DSM-5 classification. *Journal of autism and developmental disorders*, 46(8), 2821-2829.

Mayes, S. D., Calhoun, S. L., Mayes, R. D., & Molitoris, S. (2012). Autism and ADHD: Overlapping and discriminating symptoms. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6(1), 277-285.

ברוקנר, י. , ורטמן-אלעד, ר. (2013). הפרעה בתקשורת חברתית: היבט חיובי של שינוי אבחנתי. [גרסה אלקטרונית]. <http://www.hebpsy.net/articles.asp?id=3028>

התפתחות מיניות

Tolman, D. L., & McClelland, S. I. (2011). Normative sexuality development in adolescence: A decade in review, 2000–2009. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 242-255..

Putnam, f. W. (2003). Ten-Year update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269-279

טראומה בילדות

Terr, L. C. (2003). Childhood traumas: An outline and overview. *Focus*, 1(3), 322-334.

טיפול תרופתי בילדים

DuPaul, G. J., & Carlson, J. S. (2005). Child psychopharmacology: How school psychologists can contribute to effective outcomes. *School Psychology Quarterly*, 20(2), 206-221

הערכת מוקדי כוח ותיפקוד

Joseph, S., & Wood, A. (2010). Assessment of positive functioning in clinical psychology: Theoretical and practical issues. *Clinical psychology review*, 30(7), 830-38

קריאה נוספת מומלצת:

אורבך, י. (2001). *ילדים שאינם רוצים לחיות*. רמת גן: אוניברסיטת בר-אילן.

אלווארו, א. (2005). *נוכחות חיה*. הוצאת תולעת ספרים: תל-אביב. פרק 11: כמה אותות מבשרי תיקון בילד ההרסני שהתקשח. פרק 15: אוטיזם- המחלוקות.

גיונסון, ט. (2000) *הבנת ההתנהגות המינית בגיל הילדות*. הוצאת אח.

גרינשפן ס. ווידר, ס. (2008). *טיפול באוטיזם*. הוצאת אמציה.

לואיס הרמן, ג'. (1992). *טראומה והחלמה*. תל אביב: עם עובד. פרק 5 – התעללות בילדים מור, נ', מאירס, י', מרום, צ', וגלבויע - שכטמן, א', (עורכים), *טיפול קוגניטיבי התנהגותי בילדים: עקרונות טיפוליים*. ת"א: דיונון.

קליין, פ. ולוינגר, ס. (2002). *הכושר לקשר- הערכה וטיפול בילדים עם בעיות תקשורת, גישות חדשניות*. הוצאת 'אח': קרית ביאליק.

קרנוביץ, ס. (2007). *הילד הלא מתואם חושית*. הוצאת אמציה.

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5)*. American Psychiatric Pub.

World Health Organization. (1992). *ICD-10: International statistical classification of diseases and health-related problems*. Geneva: WHO.

מאמרים:

Alden L. E. & Taylor C. T., (2004). Interpersonal processes in social phobia. *Clinical Psychology Review*. 24 (7), 857-882

Dalrymple, K. L., Herbert, J. D. and Gaudiano, B. A. (2004). Onset of Illness and Developmental Factors in Social Anxiety Disorder: Preliminary Findings from a Retrospective Interview. *Journal of Psychopathology and Behavior Assessment*, 29, 101–110

Frith, U. (2003). *Autism: explaining the enigma*

Greenspan, S.I. & Wieder, S. (1997). Regulatory Disorders. In J. Noshpitz (Ed.), *Handbook of Child and Adolescent Psychiatry: Vol. 1. Infants and Preschoolers: Development and Syndromes*. NY: Wiley, 508-520